

VENDIM
Nr. 48, datë 15.11.2013

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Vladimir Kristo	Anëtar i “ “
Sokol Berberi	Anëtar i “ “
Vitore Tusha	Anëtare e “ “
Altina Xhoxhaj	Anëtare e “ “
Fatmir Hoxha	Anëtar i “ “
Gani Dizdari	Anëtar i “ “
Besnik Imeraj	Anëtar i “ “
Fatos Lulo	Anëtar i “ “

me sekretare Blerina Basha, në datën 21.05.2013 mori në shqyrtim, në seancë plenare, çështjen nr. 12 Akti, që i përket:

KËRKUES: Shoqata e të Verbërve të Shqipërisë, përfaqësuar nga z.Sinan Tafaj;

Këshilli Kombëtar i Personave me Aftësi të Kufizuara, përfaqësuar nga z.Sinan Tafaj.

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, në mungesë;

Këshilli i Ministrave, përfaqësuar me autorizim nga z. Armir Juka;

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, përfaqësuar me autorizim nga znj.Klodiana Kamberaj.

OBJEKTI: Deklarimi si të papajtueshme me Kushtetutën, me Konventën e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, me Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe Kartën Sociale Evropiane, të pikave 7 dhe 9, të nenit 3, të ligjit nr.10221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 5, 15, 18, 31/ç, 45, 46, 122, 134/f të Kushtetutës; nenet 1/2, 28, 49/2, 51/a, b, të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoji relatorin e çështjes, Bashkim Dedja, shqyrtoi pretendimet e kërkuësve, të cilët kërkuan pranimin e kërkesës; prapësimet e subjekteve të interesuara, të cilat kërkuan rrëzimin e kërkesës, dhe, pasi e diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kuvendi i Republikës së Shqipërisë ka miratuar ligjin nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi” (ligji për mbrojtjen nga diskriminimi/ “Ligji”). Ky ligj ka për objekt të rregullojë zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër. Gjithashtu, Kuvendi ka ratifikuar me ligjin nr.108, datë 15.11.2012, Konventën e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara. Kjo konventë ka për qëllim të promovojë, të mbrojë dhe të sigurojë që të gjithë personat me aftësi të kufizuara të gëzojnë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të promovojë respektimin e dinjitetit të tyre të lindur.

2. Në datën 08.03.2013, Shoqata e të Verbërve të Shqipërisë dhe Këshilli Kombëtar i Personave me Aftësi të Kufizuar (kërkuësit), i janë drejtuar, me kërkesa të veçanta, Gjykatës Kushtetuese, duke kërkuar shfuqizimin e pikave 7 dhe 9 të nenit 3 të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, për papajtueshmëri me parimin e barazisë dhe të mosdiskriminimit, përcaktuar në nenin 18 të Kushtetutës, si dhe me Konventën për të

Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (KPAK).

3. Ligji “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, në nenin 3 përkufizon kuptimin e disa termave të përdorura në këtë ligj. Në pikën 7 të këtij neni sanksionohet që: “*Mohim i një përshtatjeje të arsyeshme*” është ajo formë diskriminimi që ndodh kurdoherë kur ka një mohim ose kundërshtim për të kryer ndryshime ose rregullime të domosdoshme e të përshtatshme që nevojiten në një rast të veçantë dhe nuk imponojnë një *barrë të tepruar*, me qëllim që të sigurohet gëzimi dhe ushtrimi në baza të barabarta i të drejtave dhe lirive themelore për personat me aftësi të kufizuara, ose të ndodhur në kushtet e tjera të përmendura në nenin 1 të këtij ligji. Ndërsa, po në të njëjtin nen, në pikën 9 sanksionohet që: “*Organizatave me interesa legjitime*” janë ato organizatat, të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit.

4. Në datën 05.04.2013, Kolegji i Gjykatës Kushtetuese, gjatë shqyrtimit paraprak, vendosi kalimin e çështjeve në seancë plenare dhe bashkimin në një të vetme, duke qenë se kërkesat e paraqitura nga të dy kërkuessit janë me të njëjtin objekt kërkitimi dhe me të njëjtat argumente.

II

Pretendimet e palëve

5. **Kërkuessit**, duke pretenduar papajtueshmërinë me Kushtetutën të përkufizimeve ligjore të sipërcituara, kanë argumentuar se:

5.1 Shprehja “barrë të tepruar” në pikën 7 të nenit 3 të Ligjit, i përkufizon në mënyrë të qartë veprimet e shtetit si një barrë për akomodimin e nevojave të personave me aftësi të kufizuara.

5.2 Ligji, por edhe akte nënligjore konkrete, nuk kanë parashikime që ta bëjnë të matshme barrën e tepruar. Në këtë mënyrë, personat me aftësi të kufizuara ndodhen përballë rrezikut që për ta të përcaktohen rregulla dhe kriteret, që i diferencojnë nga qytetarët e tjerë.

5.3 Ky kufizim dhe përkufizim është vendosur vetëm për personat me aftësi të kufizuara dhe jo për grupet e tjera, nga ku del qartë se personat me aftësi të kufizuara trajtohen në mënyrë të diferencuar nga ligji, në raport me grupet e tjera.

5.4 Përkufizimi mbi organizatat me interesa legjitime, sipas pikës 9 të nenit 3 të Ligjit, nuk diferencon organizatat e personave **me** aftësi të kufizuara, pra që në anëtarësi kanë persona me aftësi të kufizuara, nga organizatat **për** persona me aftësi të kufizuara.

5.5 Ligji, duke ofruar një përcaktim të përgjithshëm dhe duke mos marrë parasysh realitetin e deformuar dhe të disbalancuar në praktikë, nuk garanton shmangien e abuzimit dhe të konfliktit të interesave ndërmjet individëve me aftësi të kufizuara, të organizuar në shoqatat e tyre, dhe organizatave të tjera që si objekt statutor kanë mbrojtjen e të drejtave të njeriut, përfshirë dhe mbrojtjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara.

5.6 Konventa për Personat me Aftësi të Kufizuara ndan qartë konceptin e organizatave përfaqësuese të përbëra nga vetë personat me aftësi të kufizuara, nga organizatat e tjera të shoqërisë civile, që janë krijuar për mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

6. **Kuvendi**, si palë e interesuar, në parashtrimet me shkrim, ka paraqitur këto argumente:

6.1 Kërkuessit duhet të argumentojnë interesin e tyre, si kriter për legjitimitetin. Kërkesa e paraqitur është e bazuar tërësisht në paragjykime, mbi rreziqe të supozuara, kjo pasi në afatin kohor 3-vjeçar, nuk është paraqitur asnjë ankim tek Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, nga subjekte publike apo private.

6.2 Kërkesa për papajtueshmëri të Ligjit me Kushtetutën, në lidhje me termin “barrë të tepruar”, në thelb, është një pretendim për sqarim termash dhe pasaktësi përkthimi, sesa realisht problematikë gjykimi kushtetues.

6.3 Termi “organizata me interesa legjitime” është përkufizues dhe duhet parë i lidhur ngushtë me dispozitat e tjera të Ligjit, konkretisht nenet 32, 33/1 dhe 2, dhe 34.

6.4 Në një treg konkurrues, organizatat jofitimprurëse luftojnë për të siguruar donacione, dhe sigurisht që ato që veprojnë brenda të njëjtës fushë konkurrojnë me projekte për mbrojtjen e të drejtave të njeriut, sipas normave kombëtare e ndërkombëtare.

7. **Këshilli i Ministrave**, si palë e interesuar, ka parashtruar këto argumente:

7.1. Ligji për mbrojtjen nga diskriminimi ka për qëllim sigurimin e barazisë efektive për të gjitha subjektet që ndodhen në fushën e zbatimit të tij.

7.2 Ligjvënësi ka vlerësuar se përshtatja e arsyeshme në favor të personave me aftësi të kufizuara duhet të jetë e arsyeshme dhe proporcionale, prandaj dhe ka përdorur termin “barrë e tepruar”.

7.3 Termi “organizata me interesa legjitime” nuk mbart asnjë problem kushtetues. Nëse do të bëhej dallimi në ligj mes kategorisë së organizatave sipas anëtarësisë, atëherë do të krijohesh diskriminim mes organizatave, në varësi të themeluesve të tyre.

8. **Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi**, si palë e interesuar ka parashtruar në mënyrë të përmbledhur këto argumente:

8.1 Termi ligjor “barrë e tepruar” nuk bie në kundërshtim as me Kushtetutën dhe as me KPAK-un, sepse është përdorur në kuptimin e një barre disproporcionale;

8.2 Termi ligjor “organizata me interesa legjitime” nuk bie në kundërshtim me nenin 12 të KPAK-ut, pasi ky nen nuk ka të bëjë me rregullat e përfaqësimit, por me rregullimin e zotësisë juridike për të vepruar.

8.3 Nëse neni 3/9 i Ligjit mbi mbrojtjen nga diskriminimi, do të bënte dallimin mes dy kategorive të organizatave **për** dhe **me** persona me aftësi të kufizuara, atëherë do të krijonte diskriminim.

III

Vlerësimi i Gjykatës

Për legjitimitimin e kërkuësve

9. Çështjen e legjitimitimit, Gjykata Kushtetuese (Gjykata) e ka vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhen me iniciimin e një procesi kushtetues. Në gjykime të kontrollit të kushtetutshmërisë së normës, subjektet iniciuese, që parashikohen në nenin 134, pika 2 të Kushtetutës, kanë detyrimin për të provuar interesin që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë ligjore që ato kryejnë dhe çështjes kushtetuese të ngritur.

10. Për sa i përket legjitimitimit të shoqatave, si subjekte iniciuese, sipas nenit 134/2 të Kushtetutës, Gjykata ka tashmë një jurisprudencë të konsoliduar, e cila ka pranuar legjitimitimin e këtyre subjekteve për çështje që lidhen me interesat e tyre. Gjykata është shprehur se vlerësimi nëse një organizatë ka ose jo mjaftueshëm interes, bëhet rast pas rasti, në varësi të rrethanave të çdo çështjeje të veçantë. Organizata që vë në lëvizje Gjykatën duhet të provojë se në çfarë mënyre ajo mund të preket në një aspekt të veprimtarisë së saj, pra duhet të provojë lidhjen e drejtpërdrejtë dhe të individualizuar që ekziston midis veprimtarisë së saj dhe normës që kundërshton. Interesi për të vepruar duhet të jetë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky interes konsiston tek e drejta e shkelur, tek dëmi real ose potencial dhe jo te premiset teorike mbi antikushtetutshmërinë e normës që ka sjellë këtë cenim të interesit. Vetëm fakti që dispozitat e kundërshtuara mund të kenë ose kanë pasur një efekt çfarëdo mbi kërkuësin, nuk është i mjaftueshëm për të përcaktuar nëse ai legjitimohet në paraqitjen e kërkesës, por është e nevojshme të provohet se dispozita e kundërshtuar rregullon marrëdhënie që janë qëllimi i veprimtarisë së kërkuësit, sipas përcaktimeve të bëra në Kushtetutë, në ligje ose, në rastin e subjekteve të së drejtës private, në statut (*shih vendimet nr.33, datë 24.06.2010; nr.4, datë 23.02.2011; nr.43, datë 06.10.2011; nr.37, datë 13.06.2012, të Gjykatës Kushtetuese*).

11. Kuvendi, si palë e interesuar, ka pretenduar se kërkuësit nuk legjitimohen, pasi kërkesa është e bazuar tërësisht në paragjykime mbi rreziqe të supozuara dhe nuk prezanton një shqetësim serioz mbi pasojat antikushtetuese të Ligjit. Këtë argument Kuvendi e mbështet në faktin se në afatin ligjor 3-vjeçar për paraqitjen e ligjit para Gjykatës Kushtetuese, nuk është paraqitur asnjë ankim tek Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, nga subjekte publike apo private.

12. Gjykata çmon se çështja, e cila ka për objekt mosdiskriminimin e personave me aftësi të kufizuara, ka lidhje me veprimtarinë ligjore të kërkuësve, si dhe prek në mënyrë të drejtpërdrejtë interesat kushtetuese të anëtarëve të shoqatave. Gjithashtu, Gjykata vlerëson se kërkesat *prima facie* janë paraqitur me shkaqe dhe argumente të mjaftueshme *ratione materiae*, në funksion të kontrollit kushtetues të dispozitave ligjore, objekt shqyrtimi. Rrjedhimisht, kërkuësit legjitimohen në këndvështrim të nenit 134/2 të Kushtetutës.

Për pretendimin për cenim të parimit të barazisë, në kundërshtim me nenin 18 të Kushtetutës

13. Sipas nenit 18 të Kushtetutës, të gjithë duhet të jenë të barabartë para ligjit. Kjo dispozitë, në paragrafin e dytë, sanksionon ndalimin e diskriminimit mbi baza gjinore, racore, feje, etnie, gjuhe, bindjeje politike, fetare e filozofike, gjendjeje ekonomike, arsimore, sociale ose përkatësie prindërore, ndërsa paragrafi i tretë mishëron në vetvete kufizimin e kësaj të drejte, sipas të cilit askush nuk mund të diskriminohet për shkaqet e përmendura në paragrafin e dytë, nëse nuk ekziston një përlligje e arsyeshme dhe objektive.

14. Gjykata, nëpërmjet jurisprudencës së saj, në disa vendime ka interpretuar nenin 18 të Kushtetutës, si dhe ka theksuar se parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në/përpara ligjit, jo vetëm në të

drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë, por edhe në të drejtat e tjera ligjore. Konkretisht, ajo është shprehur se: “Barazia në ligj dhe para ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëllajta për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme. Barazia para ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta”, si dhe “Vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme e objektive mund të përligjet trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë” (shih vendimet nr.34, datë 20.12.2005; nr.39, datë 16.10.2007; nr.4, datë 12.02.2010, të Gjykatës Kushtetuese).

15. Gjykata rikonsideron se organi ligjvënës është i detyruar t’i përmbahet këtij parimi kur bëhet fjalë për “barazinë në ligj”. Në lidhje me mosdiskriminimin, ajo ka përcaktuar disa standarde, me anë të të cilave ka synuar të vlerësojë nëse një ligj është diskriminues në termat e nenit 18 të Kushtetutës. Kështu, Gjykata shqyrton nëse ligji ka përcaktuar trajtim të diferencuar të subjekteve dhe në rast se po, a ka qenë diferencimi i përligjur dhe për një arsye objektive. Kjo përligjje vlerësohet e lidhur me qëllimet dhe efektet e masave të marra. Gjithashtu, nuk mjafton vetëm diferencimi i përligjur, por edhe që mjeti i përzgjedhur për arritjen e qëllimit të ligjvënësit të jetë i arsyeshëm dhe i përshtatshëm. Nga ana tjetër, parimi i barazisë nuk e ndalon trajtimin e diferencuar, prandaj Gjykata, në rast trajtimi të njëjtë të subjekteve, shqyrton nëse ligji duhet të kishte pasur diferencim mbi një arsye legjitime dhe objektive, pasi ato (subjektet) paraqiten me specifika faktike të ndryshme.

16. Gjykata konstaton se ligji për mbrojtjen nga diskriminimi e konkretizon nenin 18 të Kushtetutës, pra respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimin në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër. Po sipas këtij ligji, parimi i barazisë nënkupton: a) barazi përpara ligjit dhe mbrojtje të barabartë nga ligji; b) barazi të shanseve dhe mundësive për të ushtruar të drejtat, për të gëzuar liritë dhe për të marrë pjesë në jetën publike; c) mbrojtje efektive nga diskriminimi dhe nga çdo formë sjelljeje që nxit diskriminimin, (neni 1 dhe 2 i Ligjit).

17. Nën dritën e këtyre konsideratave të përgjithshme mbi parimin e barazisë dhe mosdiskriminimit, Gjykata vlerëson të analizojë veçmas pretendimet në lidhje me përkufizimet ligjore të kundërshtuara.

A. Për pretendimin për diskriminim, për shkak të konceptit ligjor “barrë të tepruar”, përcaktuar në pikën 7 të nenit 3 të Ligjit

18. Sipas kërkesve, shprehja “barrë të tepruar” në pikën 7 të nenit 3 të Ligjit, i përkufizon në mënyrë të qartë veprimet e shtetit si një barrë për akomodimin e nevojave të personave me aftësi të kufizuara. Ky kufizim dhe përkufizim është vendosur vetëm për personat me aftësi të kufizuara dhe jo për grupet e tjera, nga ku del qartë se personat me aftësi të kufizuara trajtohen në mënyrë të diferencuar nga ligji, në raport me grupet e tjera të shoqërisë.

19. Sipas subjektit të interesuar, Kuvendit, ky pretendim në thelb është një pretendim për sqarim termash dhe pasaktësi përkthimi sesa realisht problematikë gjykimi kushtetues. Subjekti tjetër i interesuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi sqaron se kuptimi i këtij termi është, se në çdo rast, kur gjykohej lidhur me detyrimin për të realizuar një përshtatje të arsyeshme për personat me aftësi të kufizuara, sidomos në fushën e punësimit, duhet që përshtatja të jetë e arsyeshme dhe të mos përbëjë barrë disproporcionale për punëdhënësin. Të njëjtat argumente paraqet dhe Këshilli i Ministrave.

20. Gjykata çmon se në rastin konkret, lidhur me ekzistencën e diskriminimit që mund të përmbajë shprehja “barrë e tepruar”, për kategorinë e personave me aftësi të kufizuara, krahasuar me kategoritë e tjera, subjekte të Ligjit, paraprakisht do të paraqesë disa konsiderata, në lidhje me konceptin ligjor “përshtatje e arsyeshme”, brenda të cilit është përdorur shprehja “barrë e tepruar”.

21. Gjykata konstaton se termi “përshtatje e arsyeshme” është zbërthyer nga neni 2 i KPAK-ut, sipas të cilit “përshtatje e arsyeshme” do të thotë modifikim i nevojshëm dhe i duhur, apo përshtatje që nuk imponon barrë disproporcionale ose të tepruar, në një çështje specifike, me qëllim për t’i siguruar personit me paaftësi, gëzimin ose ushtrimin e të drejtave dhe lirive themelore mbi baza barazie, njësoj si të tjerët.

22. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, gjithashtu, është shprehur mbi konceptin “përshtatje e arsyeshme”, në lidhje me një çështje, ku pretendimi bazohej në diskriminim për shkak të gjendjes shëndetësore, duke sqaruar se trajtimi i diferencuar mund të jetë i pajustifikuar, kur nuk bëhen përshtatje të arsyeshme, në mënyrë që të drejtat themelore të kufizohen më pak, por edhe qëllimi i ligjvënësit të arrihet

(Glor kundër Zvicrës, aplikimi nr.13444/04, vendim i datës 6.11.2009, perifrashim prg.94-97). Edhe direktiva 2000/78 e Këshillit Evropian “Mbi krijimin e kuadrit rregullator për trajtim të barabartë në marrëdhëniet e punësimit”, në nenin 5, përcakton se për të garantuar zbatimin e parimit të barazisë, në raport me personat me aftësi të kufizuara, duhet të ofrohet “përshtatja e arsyeshme”. Me këtë terminologji, kjo direktivë dikton që çdo punëdhënës duhet të marrë masat e përshtatshme, me qëllim që personit me aftësi të kufizuara t’i sigurohet akses, të përfshihet, të zhvillohet në punë, përveç rasteve kur këto masa do të përbënin një barrë disproporcionale për të (punëdhënësin).

23. Ndërkaq, Gjykata vëren se termi “përshtatje e arsyeshme” reflektohet edhe në disa legjislacione të tjera, të vendeve të rajonit, mbi mbrojtjen nga diskriminimi, si: Maqedonia,¹ Kroacia² dhe Mali i Zi³. Nga të dhënat mbi këto legjislacione rezulton se koncepti “përshtatje e arsyeshme” dhe terminologjia “barrë disproporcionale” janë pasqyruar në përmbajtjen e dispozitave ligjore konkrete, pa ndonjë dallim nga ligji shqiptar në këtë drejtim.

24. Sipas vlerësimit të Gjykatës, nga një vështrim i përgjithshëm në KPAK, por edhe në të gjitha legjislacionet evropiane, rezulton se një dështim apo mohim për t’i ofruar një personi me aftësi të kufizuara një përshtatje të arsyeshme, do të krijonte dhe do të konsiderohej diskriminim mbi bazën e paaftësisë. Përshtatja ka kufizimet e veta, prandaj dhe legjislacionet kanë huazuar termin “e arsyeshme”. Ndërsa, nëse përshtatja do të vendosë barrë të tepruar apo disproporcionale për atë që ka detyrimin ta kryejë përshtatjen, atëherë kjo nuk do të konsiderohej diskriminim. Në këtë kontekst, edhe ligji për mbrojtjen nga diskriminimi ka parashikuar specifikisht në nenin 5/2 se: “Mohimi i modifikimeve dhe përshtatjeve të duhura e të nevojshme për personat me aftësi të kufizuara përbën diskriminim”.

25. Duke pasur parasysh sa më lart, kjo Gjykatë çmon se detyrimi për “përshtatjen e arsyeshme”, vetëm ndaj kategorisë së personave me aftësi të kufizuara, është një diferencim kushtetues (i përligjur dhe objektiv), në funksion të garantimit të zbatimit të parimit të barazisë ndaj kësaj kategorie. Ndërsa termi “barrë e tepruar” është parashikuar në ligjin për mbrojtjen nga diskriminimi në përputhje me konceptin e ofruar nga KPAK-u, në kuadrin e parimit të proporcionalitetit dhe balancimit të interesave të kryqëzuara të personave me aftësi të kufizuara dhe atyre entiteteve publike apo private, që duhet t’u garantojnë përshtatje të arsyeshme. Për më tepër, termi “barrë e tepruar” ka gjetur vend dhe në nenin 20/3 të Ligjit, specifikisht në fushën e të mirave dhe shërbimeve dhe ku qartësisht del kuptimi i këtij termi, si barrë e cila nuk duhet të jetë e shpërpjesëtuar (e tepruar) për personin që ofron të mirat apo shërbimet dhe që ka detyrimin të bëjë përshtatjet e duhura dhe të nevojshme⁴.

26. Një pretendim tjetër i kërkuesve, i lidhur po me termin “barrë e tepruar”, është se duke mos pasur parashikime në Ligj që ta bëjnë të matshme barrën e tepruar, personat me aftësi të kufizuara ndodhen përballë rrezikut që për ta të përcaktohen rregulla dhe kritere që i diferencojnë nga qytetarët e tjerë.

¹Ligji mbi parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi, nr.07-1583/1, datë 8.04.2010, ka përcaktuar në nenin 5/12, termin “përshtatje e infrastrukturës”, duke e përkufizuar si: “Përshtatja e infrastrukturës dhe e shërbimeve konsiderohet marrja e masave të duhura në raste të veçanta, me qëllim që t’i sigurohet personit me paaftësi intelektuale dhe fizike, akses, pjesëmarrja dhe progresi në proceset e punës, përveç se kur masat vendosin barrë/pengesë *disproporcionale* mbi punëdhënësin.”

²Ligji kundër diskriminimit (2008), në nenin 4 përcakton se dështimi për t’i siguruar një personi me aftësi të kufizuara, përdorim të burimeve publike, pjesëmarrje në jetën publike dhe sociale, akses në vendin e punës dhe kushtet e duhura të punës, duke përshtatur infrastrukturën dhe ambientet, të cilat nuk përbëjnë *barrë të paarsyeshme* për personin që është i detyruar t’i bëjë këto përshtatje, do të konsiderohet diskriminim.

³Ligji mbi ndalimin e diskriminimit, datë 27.07.2010, në nenin 18 përcakton se do konsiderohet diskriminim ndaj një personi me aftësi të kufizuara, parandalimi ose vështirësimi i aksesit në kujdesin shëndetësor, p.sh. mohimi i trajtimit mjekësor (...). Hyrja në ndërtesa dhe hapësira për përdorim publik, të cilat janë të paaksesueshme për personat me aftësi të kufizuara dhe që nuk përbëjnë një *barrë disproporcionale* për personin juridik apo fizik, që është i detyruar t’i sigurojë ato, do të konsiderohet diskriminim.

⁴Neni 20/3 i Ligjit: Ndalohet për një person fizik ose juridik, që ofron të mira dhe shërbime për publikun, të mos pranojë ose të kundërshtojë realizimin e ndryshimeve ose përshtatjeve të nevojshme dhe të duhura, të cilat synojnë të mundësojnë përfitimin e këtyre të mirave dhe shërbimeve nga një person me aftësi të kufizuara, për sa kohë që këto modifikime apo përshtatje nuk imponojnë një *barrë të shpërpjesëtuar* ose të paligjshme mbi personin që ofron të mirat dhe shërbimet.

27. Në vlerësimin e Gjykatës, mungesa e kriterëve përcaktuese në Ligj të “barrës së tepruar”, nuk krijon papajtueshmëri me Kushtetutën, pasi janë organet zbatuese dhe kontrolluese të respektimit të këtij ligji, të cilat do të kenë mundësi të interpretojnë “përshtatjen e arsyeshme” rast pas rasti. Ky interpretim do të realizohet nga këto organe në varësi të natyrës së pretendimeve, si dhe mundësisë për kryerjen e rregullimeve/ndryshimeve të arsyeshme nga ana e subjektit, mbi të cilin bie detyrimi i përshtatjes dhe mbi të cilin nuk duhet imponuar barrë disproporcionale.

28. Në zbatim të vlerësimeve të mësipërme të saj, Gjykata konkludon se pika 7 e nenit 3 të ligjit për mbrojtjen nga diskriminimi, nuk bie në kundërshtim me nenin 18 të Kushtetutës për shkak të termit “barrë e tepruar”.

B. Për pretendimin për diskriminim për shkak të konceptit ligjor “organizatat me interesa legjitime”, përcaktuar në pikën 9 të nenit 3 të Ligjit

29. Kërkuarit pretendojnë se përkufizimi i dhënë me Ligj mbi konceptin “organizata me interesa legjitime”, nuk diferencon organizatat e personave **me** aftësi të kufizuara, pra që në anëtarësi kanë persona me aftësi të kufizuara nga organizatat **për** persona me aftësi të kufizuara. Sipas tyre, organizatat **për** personat me aftësi të kufizuara krahasuar **me** organizatat e personave me aftësi të kufizuara, mund të kenë më shumë shanse për thithje fondesh, ndërsa të dytat janë më të varfra, prandaj dhe duhet të kenë mbrojtje më të madhe ligjore në mënyrë që personat me aftësi të kufizuara të vetëpërfaqësohen në procese advokatie, promovimi dhe monitorimi. Po ashtu, ata argumentojnë se KPAK-u e bën këtë dallim.

30. Gjykata konstaton se neni 32 i KPAK-ut sanksionon se shtetet anëtare njohin rëndësinë e bashkëpunimit ndërkombëtar dhe promovimin e tij, në mbështetje të përpjekjeve kombëtare për realizimin e qëllimit dhe objektivave të Konventës, dhe do të ndërmarrin masat e duhura dhe efektive në këtë drejtim, ndërmjet shteteve dhe, sipas rastit, në partneritet me organizatat përkatëse ndërkombëtare dhe rajonale dhe shoqërinë civile, në veçanti, organizatat e personave me aftësi të kufizuara (*përkthim i gjykatës*).

31. Sipas vlerësimit të Gjykatës, KPAK-u, edhe pse thekson rolin qendror të organizatave të personave me aftësi të kufizuara, nuk parashikon rolin ekskluziv të këtyre organizatave në procese advokatie, promovimi dhe monitorimi në funksion të mbrojtjes dhe sigurimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, nga të gjithë personat me aftësi të kufizuara.

32. Ndërsa, duke iu referuar ligjit për mbrojtjen nga diskriminimi, Gjykata konstaton se termi “organizata me interesa legjitime” përdoret në dy dispozita ligjore, në nenin 33, ku parashikohen procedurat e shqyrtimit të ankesave para Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, dhe në nenin 34, për procedurat para gjykatës. Duke iu referuar këtyre dispozitave, rezulton se procedurat para Komisionerit dhe para gjykatës nuk mund të fillojnë *pa akt përfaqësimi* nga individë që pretendon diskriminim, që jo domosdoshmërisht duhet të jetë individ me aftësi të kufizuara.

33. Nëpërmjet interpretimit sistematik të dispozitave të mësipërme të Ligjit, arrihet qartësisht në përfundimin se qëllimi i përkufizimit “organizata me interesa legjitime” është të garantohet përfaqësimi në gjykatë për të gjithë individët që pretendojnë diskriminim, mbi çfarëdo arsye/shkaku të përcaktuar me ligj, me pëlqimin e tyre, nga organizatat që janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit. Në këtë këndvështrim, Gjykata çmon se ky term nuk duhet interpretuar i shkëputur nga kërkuarit, sepse Ligji, objekt shqyrtimi, në pjesën e përkufizimit mbi organizatat me interesa legjitime, nuk ka pasur parasysh vetëm personat me aftësi të kufizuara dhe organizatat që janë krijuar *prej tyre* apo veprojnë *për* mbrojtjen e tyre, por edhe një sërë organizatash të tjera që kanë objekt të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e kategorive të tjera të shoqërisë, subjekt diskriminimi për shkaqe të ndryshme.

34. Po në këtë drejtim, edhe neni 9/2 i direktivës 2000/78 të KE-së “Mbi krijimin e kuadrit rregullator për trajtim të barabartë në marrëdhëniet e punësimit”, mbi të cilën është bërë përafrimi i ligjit, përcakton se shtetet anëtare duhet të sigurojnë që shoqatat, organizatat apo subjektet e tjera ligjore, të cilat kanë, në përputhje me kriteret e përcaktuara në legjislacionet e tyre kombëtare, një interes të ligjshëm, të mund të angazhohen, ose në emër ose në mbështetje të ankuesit, *me miratimin e tij ose të saj*, në çdo procedurë gjyqësore dhe /ose administrative të parashikuar për zbatimin e detyrimeve sipas kësaj direktive.

35. Po kështu, Gjykata vlerëson se e drejta e përfaqësimit *a priori* nuk i merret asnjë personi me aftësi të kufizuara, nga organizatat me interesa legjitime, qofshin organizata **të** këtyre personave apo **për** këta persona, sikundër pretendojnë kërkuarit. Sipas Gjykatës, ligjvënësi me mosbërjen e dallimit mes dy kategorive të organizatave, ka pasur parasysh pikërisht mbrojtjen e interesave të individëve që vuajnë diskriminimin,

përfshirë edhe të personave me aftësi të kufizuara, duke u dhënë mundësinë e zgjedhjes për mbrojtjen e interesave të tyre, qoftë nga organizata me anëtarë - persona me aftësi të kufizuara, apo nga organizatat që punojnë për mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

36. Së fundmi, në lidhje me pretendimin e kërkuar për të pasur të drejtën ekskluzive të përfaqësimit të personave me aftësi të kufizuara *vetëm* organizatat e personave me aftësi të kufizuara, Gjykata çmon se nëse ligji do të bënte një parashikim të tillë, kjo do të sillte kushtëzim të së drejtës së këtyre personave për të zgjedhur lirisht përfaqësuesin ligjor. Prandaj, në këndvështrimin e Gjykatës, pika 9 e nenit 3 të Ligjit jo vetëm nuk cenon standardet e kërkuara nga neni 18 i Kushtetutës, por krijon më shumë hapësirë për përfaqësimin ligjor të personave me aftësi të kufizuara.

37. Gjykata, bazuar në analizën në tërësi të pretendimeve të kërkuarve, arrin në përfundimin se përkufizimet në pikat 7 dhe 9, të nenit 3, të ligjit për mbrojtjen nga diskriminimi, nuk bien në kundërshtim me kërkesat e nenit 18 të Kushtetutës. Për këtë arsye, kërkesa për vlerësimin e përcaktimeve ligjore, objekt shqyrtimi, si të papajtueshme me Kushtetutën është e pabazuar dhe, për rrjedhojë, duhet rrëzuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131/a e 134/f të Kushtetutës dhe nenit 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, njëzëri,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Bashkim Dedja (kryetar), Sokol Berberi, Vladimir Kristo, Fatmir Hoxha, Altina Xhoxhaj, Vitore Tusha, Fatos Lulo, Besnik Imeraj, Gani Dizdari.